EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

7. september 2006 *

Kohtuasjas C-526/04,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Cour de cassation'i (Prantsusmaa) 14. detsembri 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. detsembril 2004, menetluses

Laboratoires Boiron SA

versus

Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales (Urssaf) de Lyon, kes on **Agence centrale des organismes de sécurité sociale (ACOSS)** õigusjärglane,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans (ettekandja), kohtunikud J. Makarczyk, R. Silva de Lapuerta, P. Kūris ja G. Arestis,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

kohtujurist: A. Tizzano,
kohtusekretär: ametnik K. Sztranc,

arvestades kirjalikus menetluses ja 13. oktoobri 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Laboratoires Boiron SA, esindajad: advokaadid A. Lyon-Caen, J. Philippe, C.-M. Dorémus ja O. Cavézian,

— Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale ja d'allocations familiales (Urssaf) de Lyon, kes võttis üle Agence centrale des organismes de sécurité sociale (ACOSS) õigused ja kohustused, esindajad: advokaadid H. Calvet ja O. Billard,

— Prantsuse valitsus, esindajad: G. de Bergues ja S. Ramet,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: V. Di Bucci,

olles 30. märtsi 2006. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb EÜ asutamislepingus sisalduvate riigiabi puudutavate sätete, st EÜ artikli 87 ja EÜ artikli 88 lõike 3 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati menetluses, mis algatati Laboratoires Boiron SA (edaspidi „Boiron") poolt esitatud hagi alusel, millega Boiron taotles Agence centrale des organismes de sécurité sociale'ile (edaspidi „ACOSS") ravimite otsemüügi suhtes kohaldatava maksuna tasutud summade tagastamist. ACOSS-i õigused ja kohustused läksid hiljem üle Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales (Urssaf) de Lyon'ile.

Siseriiklikud õigusnormid

3 Rahvatervise seadustiku (Code de la santé publique) artikli R. 5106 5 kohaselt tähendab „hulgimüüja-turustaja" „ettevõtjat, kes tegeleb ravimite — v.a ravimid, mis on mõeldud inimeste peal katsetamiseks — ostmise ja varumisega, et neid hulgimüügi korras muutmata kujul edasi müüa".

4 3. oktoobri 1962. aasta ministri määrus, mis käsitles hulgimüüjate-turustajate

kohustusi apteekide ravimitega varustamisel (*JORF*, 12.10.1962, lk 9999), mis kehtis kuni 1998. aasta veebruarini, sätestas:

„Artikkel 1. Rahvatervise seadustiku artikli R. 5115-6 neljandas lõigus nimetatud farmaatsiatoodete hulgimüügiettevõtted ning nende filiaalid on kohustatud säilitama alalise eriravimite varu, mis võimaldab neil tagada nende teenindada olevasse sektorisse kuuluvate ning tavapärasteks klientideks olevate apteekide igakuise varustamise.

Sellise ravimite varu näol peab olema tegemist „koguga", mis sisaldab vähemalt kahte kolmandikku tegelikult kasutatavatest ravimitest ning vastab väärtuselt eelmise majandusaasta keskmisele kuukäibele.

Artikkel 2. Farmaatsiatoodete hulgimüügiettevõtted ja nende filiaalid peavad suutma tagada kasutatavate ravimite tarne nende teeninduspiirkonnas asuvatele ja tavapärasteks klientideks olevatele apteekidele ning nende „kogusse" kuuluvate ravimite tarne 24 tunni jooksul tellimuse saamisest.

Ravimivaru tuleb pidevalt kontrollida, et vältida varude otsalõppemist."

5 Seda korda muudeti eelkõige 11. veebruari 1998. aasta dekreediga nr 98-79 farmaatsiaettevõtete kohta, millega muudeti rahvatervise seadustikku (*JORF*, 13.2.1998, lk 2287).

6 19. detsembri 1997. aasta seaduse nr 97-1164 sotsiaalkindlustuse rahastamise kohta 1998. aastaks (*JORF*, 23.12.1997, lk 18635), millega sotsiaalkindlustusseadustikku

lisati artikkel L. 245-6-1, artiklis 12 kehtestati 2,5%-line maks farmaatsialaboratooriumide Prantsusmaal saadud käibele, millest ei ole eelnevalt makse maha arvatud, ning mis on saadud farmaatsiatoodete hulgimüügilt üldapteekidele, ravikindlustuskassadega lepingu sõlminud apteekidele ning kaevandusettevõtteid teenindavatele apteekidele. Seda maksu nimetati „otsemüügi maksuks".

7 Sotsiaalkindlustusseadustiku artikkel L. 245-6-4 sätestab, et otsemüügi maks laekub töötajate riiklikku ravikindlustuskassasse.

8 Conseil constitutionnel (Prantsusmaa) märkis oma 18. detsembri 1997. aasta otsuses 97-393 seaduse nr 97-1164 artikli 12 suhtes esitatud hagi kohta (*JORF*, 23.12.1997, lk 18649), et otsemüügi maks, mida ei kohaldata hulgimüüjate-turustajate ravimimüügile, on ette nähtud selleks, et aidata kaasa riikliku ravikindlustuskassa rahastamisele ning viia ravimitarnekanalite vahelise konkurentsi tingimused uuesti tasakaalu, kuna leiti, et neid tingimusi kahjustab asjaolu, et hulgimüüjatele-turustajatele on ette nähtud avaliku teenuse osutamise kohustus, mis farmaatsialaboratooriumide suhtes ei kehti.

9 Sotsiaalkindlustusseadustiku artikkel L. 245-6-1 tunnistati 20. detsembri 2002. aasta seaduse nr 2002-1487 sotsiaalkindlustuse rahastamise kohta 2003. aastaks (*JORF*, 24.12.2002, lk 21482) artikliga 16 alates 1. jaanuarist 2003 kehtetuks.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 Boiron on Prantsuse äriühing, mis toodab homöopaatilisi ravimeid ning müüb neid Prantsusmaal otsemüügi süsteemi kaudu või hulgimüüjate-turustajate vahendusel ainult apteekidele.

11 1998. ja 1999. aasta otsemüügi maksu tasumiseks teatas ta ACOSS-ile vaid apteekidele toimunud otsemüügi käibe, jättes välja hulgimüüjate-turustajate vahendusel toimunud müügile vastava osa.

12 ACOSS leidis, et kõnealuse maksu puhul peab maksustatava tulu aluseks oleva otsemüügi hulka olema arvatud ka viimati nimetatud müük ning seetõttu arvutas vastava summa maksubaasi hulka.

13 Boiron tasus nõutud summad, kuid ühtlasi vaidlustas need. Kuna ta ACOSS-i juhatuselt halduskaebusele vastust ei saanud, pöördus Boiron makstud summade hüvitamise taotlusega Tribunal des affaires de sécurité sociale de Lyon'i (Lyoni sotsiaalkindlustusasjade kohus).

14 Boiron väitis oma hagi toetuseks sisuliselt seda, et EÜ artikli 87 kohaselt kujutab otsemüügi maks endast õigusvastast riigiabi hulgimüüjatele-turustajatele.

15 Tribunal des affaires de sécurité sociale de Lyon rahuldas oma 3. juuni 2000. aasta otsusega Boironi hagi ning kohustas ACOSS-i tagastama Boironi poolt makstud summad.

16 ACOSS pöördus Cour d'appel de Lyon'i (Lyoni ringkonnakohus), kes esmalt peatas menetluse, kuni Euroopa Kohus tegi 22. novembril 2001 otsuse kohtuasjas C-53/00: Ferring (EKL 2001, lk I-9067), ning seejärel tühistas oma 29. oktoobri 2002. aasta otsusega esimeses astmes tehtud kohtuotsuse.

17 Seepeale esitas Boiron kassatsioonkaebuse, esitades neli väidet, millest vaid esimese kohta — mis puudutab asutamislepingus sisalduvate riigiabisätete tõlgendamist — esitati eelotsuse küsimus.

18 Cour de cassation nendib kõigepealt, et Cour d'appel de Lyon on Boironi hagi rahuldamata jätmisel tuginenud Euroopa Kohtu 20. septembri 2001. aasta otsusele kohtuasjas C-390/98: Banks (EKL 2001, lk I-6117, punkt 80 ja viidatud kohtupraktika), mille kohaselt isikud, kes on kohustatud kohustuslikke makseid tegema, ei saa maksu tasumise kohustuse vältimiseks toetuda sellele, et teiste isikute maksuvabastus kujutab endast riigiabi. Selline kohtupraktika leidis kinnitust 13. juuni 2002. aasta otsuses liidetud kohtuasjades C-430/99 ja C-431/99: Sea-Land Service ja Nedlloyd Lijnen (EKL 2002, lk I-5235, punkt 47).

19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob esile, et Euroopa Kohus ei ole muudes otsustes tunnistanud vastuvõetamatuks hagisid, mis on esitatud selliste maksude või maksete tagasisaamiseks, mille puhul on rikutud EÜ artikli 88 lõikes 3 sätestatud eelneva teatamise kohustust.

20 Cour de cassation leiab, et neis otsustes on viidatud küsimuse osas seisukoht võetud kas üksnes kaudselt, kui on esitatud vastuvõetamatust puudutav vastuväide (vt eespool viidatud kohtuotsus Ferring), või siis puudutavad need abikavasid, mille puhul maksud ja maksed, mille tagasimaksmist taotletakse, olid mõeldud konkreetselt vaidlusaluse abi rahastamiseks (21. oktoobri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-261/01 ja C-262/01: Van Calster jt, EKL 2003, lk I-12249, ja 20. novembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-126/01: GEMO, EKL 2003, lk I-13769).

21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tuletab teiseks meelde, et Euroopa Kohus on eespool viidatud kohtuotsuses Ferring väljendanud seisukohta, et kuna otsemüügi maksu kohaldatakse ainult farmaatsialaboratooriumide ravimite otsemüügile, siis

kujutab see endast hulgimüüjate-turustajate kasuks antud riigiabi vaid määral, milles nende tulu, mida nad on saanud seeläbi, et ei ole kohustatud seda maksu maksma, ületab lisakulutused, mida nad on teinud neile siseriiklike õigusnormidega pandud avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks.

22 Cour de cassation toob esile, et Euroopa Kohus on 24. juuli 2003. aasta otsuses C-280/00: Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg (EKL 2003, lk I-7747) täpsustanud, et selleks, et riigi toetust saaks käsitleda hüvitisena abi saavate ettevõtjate poolt avaliku teenuste kohustuse täitmiseks osutatud teenuste eest, peab siseriiklik kohus kontrollima, et täidetud oleksid järgmised tingimused (edaspidi: Altmarki tingimused):

— esiteks peab abi saav ettevõtja reaalselt täitma avaliku teenuse osutamise kohustust ning tema kohustused peavad olema selgelt määratletud;

— teiseks peavad hüvitise arvutamise aluseks olevad näitajad olema eelnevalt objektiivselt ja läbipaistvalt kindlaks määratud;

— kolmandaks ei või hüvitis ületada summat, mis on vajalik avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmisega kaasnevate kulude osaliseks või täielikuks katmiseks, võttes arvesse asjakohaseid arveid ja mõistlikku tasu nende ülesannete täitmise eest;

— neljandaks — juhul, kui avaliku teenuse osutamise kohustusi täitev ettevõtja ei ole valitud avaliku hankemenetluse tulemusena, on vajaliku hüvitise määra

kindlaksmääramisel võetud aluseks keskmise, avaliku teenuse osutamiseks kehtestatud nõuete täitmiseks vajaliku hästi korraldatud juhtimise ja nõuetekohase varustusega ettevõtja selliste kulude analüüs, mis oleksid sel ettevõtjal tekkinud nende kohustuste täitmisel, võttes arvesse asjakohaseid arveid ja mõistlikku tasu nende kohustuste täitmise eest.

23 Sellega seoses nendib eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt seda, et Altmarki tingimused puudutavad andmeid, millele ettevõtjal, kes väidab, et abi on õigusvastane ja kes ise jääb väljapoole õiguslikest suhetest, mis seovad toetusest või maksuvabastusest tulu saavat ettevõtjat riigi või asutusega, mis on loodud või määratud kõnealust abi haldama, ei pruugi olla juurdepääsu väljaspool kohtumenetlust, mille algatamise lähtekohaks on kahtlused abisaaja enda osas.

24 Cour de cassation tuletab järgnevalt meelde, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ühenduse õigusega kokkusobimatud kõik sellised tõendamisviisid, mis muudavad praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks maksude tagasisaamise, mille määramisel on rikutud ühenduse õigust (vt eelkõige 9. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 199/82: San Giorgio, EKL 1983, lk 3595, punkt 14, ja 9. veebruari 1999. aasta otsus kohtuasjas C-343/96: Dilexport, EKL 1999, lk I-579, punkt 48).

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob lõpetuseks esile, et tõendamiskoormist käsitlevate siseriiklike õigusnormide kohaldamisel võib ettevõtjat, kes oma tagastamise nõude toetuseks väidab, et kõnealune meede on loomult riigiabi, kohustada tõendama, et Altmarki tingimused ei ole täidetud. Kohus lisab, et ainus, mis võiks takistada tõendamast, et abimeede kujutab endast riigiabi, võib olla tegevusetus ettevõtja nõude edukaks tõendamiseks vajalike tõendite esitamisel.

26 Neil asjaoludel otsustas Cour de cassation menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1) Kas ühenduse õigust tuleb tõlgendada nii, et farmaatsialaboratooriumil, kes on kohustatud tegema makseid vastavalt 19. detsembri 1997. aasta seaduse nr 97-1164 sotsiaalkindlustuse rahastamise kohta 1998. aastaks, artiklile 12, on nende maksete tagastamiseks õigus tugineda sellele, et hulgimüüjate-turustajate mittemaksustamise selle maksuga kujutab endast riigiabi?

2) Kui vastus on jaatav ja kuna tagastamise nõude rahuldamine võib sõltuda ainult nõude esitaja poolt esitatud tõenditest, siis kas ühenduse õigust tuleb tõlgendada nii, et siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt tagastamine on seatud sõltuvusse sellest, et tagastamise nõude esitaja esitab tõendeid selle kohta, et hulgimüüjatele-turustajatele antud soodustus ületab lisakulutused, mis tulenevad neile siseriiklike õigusnormidega pandud avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmisest, või selle kohta, et Euroopa Kohtu poolt 24. juuli 2003. aasta kohtuotsuses [Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg] määratletud tingimused ei ole täidetud, kujutavad endast tõendamisviise, mille tõttu on praktiliselt võimatu või ülemäära raske tagasi saada sotsiaalkindlustusseadustiku (Code de la sécurité sociale) artiklis 245-6-1 ette nähtud kohustuslikku makset, mida on nõutud tagasi pädevalt ametiasutuselt põhjendusel, et hulgimüüjatele-turustajatele maksuvabastusega antud soodustus kujutab endast riigiabi, millest ei ole Euroopa Ühenduste Komisjonile teatatud?"

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

27 Eespool viidatud kohtuotsusest Ferring nähtub, et EÜ artiklit 87 tuleb tõlgendada nii, et kui sellist meedet nagu otsemüügi maksu kohaldatakse ainult farmaatsia-

laboratooriumide ravimite otsemüügile, siis kujutab see endast hulgimüüjate-turustajate kasuks antud riigiabi vaid määral, milles seeläbi toimub viimati nimetatutele ülemääraste hüvitiste andmine, st osas, milles tulu, mida need ettevõtjad on saanud seeläbi, et ei ole kohustatud seda maksu maksma, ületab lisakulutused, mida nad on teinud neile siseriiklike õigusnormidega pandud avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks.

28 Käesolevas asjas väidab Boiron — farmaatsialaboratoorium, kelle suhtes vaidlusalust maksu kohaldatakse —, et asjaolu, et hulgimüüjaid-turustajaid selle maksuga ei maksustata, tähendab neile ülemääraste hüvitiste andmist ning kujutab seega endast neile antud õigusvastast abi. Boiron nõudis sellele toetudes 1998. ja 1999. aastate osas otsemüügi maksuna tasutud summade tagastamist.

29 Sellega seoses tuleb meenutada, et abimeede EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses, mille rakendamisel on rikutud EÜ artiklist 3 tulenevaid kohustusi, on õigusvastane. Siseriiklike kohtute ülesanne on kaitsta õigustatud isikuid siseriiklike ametivõimude poolse abi rakendamise keelu võimaliku täitmata jätmise eest, võttes kõik siseriikliku õigusega lubatud meetmed nii kõnealuste abimeetmete rakendamist sisaldavate õigusaktide kehtivuse kui antud finantsabi tagasimaksmise osas (vt eelkõige 27. oktoobri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-266/04–C-270/04 ja C-321/04–C-325/04: Distribution Casino France jt, EKL 2004, lk I-9481, punkt 30 ja viidatud kohtupraktika).

30 On tõsi, et Euroopa Kohus on paljudes kohtuasjades asunud seisukohale, et maksukohustuslased ei saa toetuda sellele, et teiste ettevõtjate maksuvabastus kujutab endast riigiabi, kui nende eesmärk on ise vältida nimetatud maksu tasumist või taotleda selle tagastamist (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Banks,

punkt 80, ja kohtuotsus Distribution Casino France jt, punktid 42 ja 44, ning 15. juuni 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-393/04 ja C-41/05: Air Liquide, EKL 2006, lk I-5293, punkt 43).

31 Sellegipoolest erinevad eelmises punktis nimetatud kohtuasjades käsitletud siseriiklikud maksud oma laadilt oluliselt otsemüügi maksust.

32 Neis kohtuasjades oli tegemist juhtumitega, kus teatud ettevõtjad on vabastatud üldkohaldatavast maksust, ning väideti, et selline vabastus kujutas endast iseenesest abimeedet.

33 Seevastu põhikohtuasjas ei ole tegemist mitte seesuguse maksustamiskorraga, vaid maksuga, mida on kohustatud tasuma üks kahest konkureerivast ettevõtjate kategooriast, nimelt farmaatsialaboratooriumid.

34 Sellise asümmeetrilise maksustamise korral tuleneb väidetav abi asjaolust, et kõnealuse maksuga ei ole maksustatud teist ettevõtjate kategooriat, st käesoleval juhul hulgimüüjaid-turustajaid, kellega maksustatava kategooria ettevõtjad otseselt konkureerivad.

35 Käesoleval juhul on ilmne, et selline mittemaksustamine on pealegi otsemüügi maksu otsustav, kui mitte peamine eesmärk.

36 Sellega seoses on oluline meenutada, et Euroopa Kohus on eespool viidatud kohtuotsuse Ferring punktis 19 märkinud, et Prantsusmaal on kaks otseselt konkureerivat ravimitarnekanalit: esiteks hulgimüüjad-turustajad ja teiseks farmaatsialaboratooriumid, kes müüvad ravimeid otse. Lisaks on Euroopa Kohus selles punktis märkinud, et otsemüügi maksu eesmärk on eelkõige viia uuesti tasakaalu nende kahe ravimitarnekanali vahelise konkurentsi tingimused, mida Prantsuse seadusandja arvates kahjustab asjaolu, et avaliku teenuse osutamise kohustus kehtib vaid hulgimüüjate-turustajate suhtes. Euroopa Kohus on lõpetuseks lisanud, et kõnealuse maksu kehtestamine seadusega nr 97-1164 ei toonud kaasa mitte ainult vahetult eelnevatel aastatel registreeritud otsemüügi kasvu peatumise, vaid tendents muutus hulgimüüjate-turustajate turuosa suurenemise tõttu isegi vastupidiseks.

37 Kuigi on tõendatud, et otsemüügi maksu mittekohaldamine toob kaasa hulgimüüjatele-turustajatele ülemäärase hüvitise andmist osas, milles tulu, mida nad on saanud seeläbi, et ei ole kohustatud seda maksu maksma, ületab lisakulutused, mida nad on teinud neile pandud avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks, on sellise farmaatsialaboratooriumi nagu Boiron eelnimetatud maksuga maksustamise näol tegemist abimeetme rakendamisega.

38 Sellise juhtumi korral peaks siseriiklik kohus, nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 29 märgitud, võtma sellise akti kehtivuse osas kõik siseriikliku õigusega lubatud meetmed.

39 Käesoleval juhul väidetakse, et riigiabi kujutab endast otsemüügi maks ise, mitte aga üks või teine sellega seotud maksuvabastus.

40 Neil asjaoludel tuleb möönda, et selline ettevõtja nagu Boiron võib maksu tagasisaamise taotlemisel toetuda vaidlusaluse maksu õigusvastasusele põhjendusel, et see kujutab endast abimeedet.

41 See ei või siiski kaasa tuua olukorda, kus siseriiklik kohus võib lubada abisaajate arvu suurendamist. Vastupidi, selline tagastamine, kui see teoks saab, kujutab endast äärmiselt asjakohast meedet, millega vähendada nende ettevõtjate arvu, keda riigiabiks peetav meede puudutab, ning seeläbi vähendada selle meetme konkurentsi kahjustavat mõju.

42 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ja Euroopa Kohtule märkusi esitanud pooled tõstatasid küsimuse, kas õigus toetuda vaidlusaluse riigiabiks peetava maksu õigusvastasusele, et taotleda selle tagastamist, on kooskõlas Euroopa Kohtu praktika aluseks olevate maksutaolisi lõive puudutavate põhimõtetega, mis võeti kasutusele eespool viidatud kohtuotsusega Van Calster jt ning mida arendati edasi hilisemates kohtuotsustes.

43 Sellest kohtupraktikast tuleneb, et kui integreeritud rahastamisviisiga abimeetme rakendamisel on rikutud teatamiskohustust, on siseriiklikud kohtud põhimõtteliselt kohustatud määrama konkreetselt selle abi rahastamiseks kogutud maksu või maksete tagastamise (vt eespool viidatud kohtuotsus Van Calster jt, punkt 54).

44 Euroopa Kohus on sellega seoses täpsustanud, et selleks, et maksu saaks käsitleda abimeetme lahutamatu osana, peab asjaomase siseriikliku õiguse kohaselt olema maksu ja antava abi vahel kindlasti selline püsiv seos, et maksutulu kasutatakse tingimata selle abi rahastamiseks (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Air liquide, punkt 46 ja viidatud kohtupraktika).

45 Vaidlusaluse maksu puhul seisneb selle omapära selles, et see maks ja väidetav abimeede kujutavad endast ühe ja sama maksumeetme kaht lahutamatut elementi. Sel juhul on maksu ja abi vaheline seos veelgi tihedam kui eespool viidatud kohtuotsuses Van Calster jt käsitletud maksutaolise lõivu puhul.

46 Neil asjaoludel on sellisele ettevõtjale nagu Boiron antav õigus toetuda otsemüügi maksu õigusvastasusele, et taotleda selle maksuna tasutud summade tagastamist, kooskõlas Euroopa Kohtu praktika aluseks olevate maksutaolisi lõive puudutavate põhimõtetega, mis võeti kasutusele eespool viidatud kohtuotsusega Van Calster jt ning mida arendati edasi hilisemates kohtuotsustes.

47 Tuleb lisada, et sellist tagastamist võib lubada vaid juhul, kui on tõendatud, et kõnealused summad või vähemalt osa neist summadest, mille tagastamist taotletakse, kujutavad endast hulgimüüjate-turustajatele ülemääraste hüvitiste andmist ning tähendavad viimati nimetatute majanduslikku soodustamist, ning et lisaks on täidetud ka muud EÜ artikli 87 lõikes 1 nimetatud tingimused, mis annavad võimaluse käsitleda seda meedet riigiabina.

48 Eeltoodut arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et ühenduse õigust tuleb tõlgendada nii, et farmaatsialaboratooriumil, kes on kohustatud tegema makseid vastavalt 19. detsembri 1997. aasta seaduse nr 97-1164 sotsiaalkindlustuse rahastamise kohta 1998. aastaks, artiklile 12, on õigus toetuda sellele, et hulgimüüjate-turustajate mittemaksustamine selle maksuga kujutab endast riigiabi, kui ta taotleb maksuna tasutud summadest selle osa tagastamist, mis vastab hulgimüüjate-turustajate poolt alusetult saadud majanduslikule soodustusele.

Teine küsimus

49 Farmaatsialaboratoorium, kes on kohustatud tasuma otsemüügi maksu, mille puhul on selge, et sellest ei ole EÜ artikli 88 lõike 3 kohaselt teatatud, toetub põhikohtuasjas selle tagasisaamiseks sellele, et maks on õigusvastane põhjendusel, et laboratooriumi otsesteks konkurentideks olevate hulgimüüjate-turustajate mittemaksustamine selle maksuga kujutab endast riigiabi.

50 Neil asjaoludel soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada sisuliselt seda, kas tõhususe põhimõttega on kooskõlas see, kui tõendamiskoormist käsitlevate siseriiklike eeskirjade kohaselt ning selleks, et saada tagasi otsemüügi maksuna tasutud summad, peab nende tagastamist taotlev ettevõtja tõendama, et hulgimüüjate-turustajate mittemaksustamine kujutab endast neile ülemäärase hüvitise andmist, kuna vähemalt üks neljast Altmarki tingimusest ei ole täidetud, ja seega kujutab see endast EÜ artikli 87 lõikes 1 mõeldud majanduslikku soodustust.

51 Juhul kui vastavasisulised ühenduse õigusnormid puuduvad, nagu põhikohtuasjas, tuleb iga liikmesriigi sisemises õiguskorras määrata pädevad kohtud ja kehtestada menetlusnormid hagidele, mille esitamise võimalusega tagatakse isikutele ühenduse õiguse vahetust õigusmõjust tulenevate õiguste kaitse, kusjuures need normid ei tohi olla ebasoodsamad kui need, mis on kehtestatud siseriiklikul õigusel põhinevatele analoogilistele hagidele (samaväärsuse põhimõte) ning need ei tohi muuta ühenduse õiguskorrast tulenevate õiguste teostamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt eelkõige 10. aprilli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-276/01: Steffensen, EKL 2003, lk I-3735, punkt 60 ja viidatud kohtupraktika).

52 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks, et kuigi kohaldatava siseriikliku õiguse kohaselt lasub hulgimüüjate-turustajate ülemäärase hüvitise

andmise tõendamise kohustus — mis seisneb selles, et tuleb ära näidata, et vähemalt üks neljast Altmarki tingimusest ei ole täidetud — põhimõtteliselt ettevõtjal, kes kõnealuse maksu tagasisaamise taotlemisel toetub abi olemasolule, annab siseriiklik õigus kohtule ühtlasi ka laialdased volitused kohaldada omal algatusel kõiki seadusega lubatud uurimistoiminguid.

53 Teiseks toob eelotsusetaotluse esitanud kohus esile, et need volitused kujutavad endast lihtsalt võimalust ning et ainus, mis võiks takistada tõendamast, et otsemüügi maks kujutab endast riigiabi EÜ artikli 88 lõike 3 mõttes, võib olla ettevõtja tegevusetus oma nõude edukaks tõendamiseks vajalike tõendite esitamisel, kuna Altmarki tingimused puudutavad andmeid, millele sel ettevõtjal ei pruugi olla juurdepääsu väljaspool kohtumenetlust, mille algatamise lähtekohaks on kahtlused väidetava abi saaja osas.

54 Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales (Urssaf) de Lyon märkis lisaks, et siseriiklik kohus võib menetluspoolt või kolmandat isikut kohustada esitama mõnd akti või dokumenti.

55 Neil asjaoludel peab siseriiklik kohus tõhususe põhimõtte järgimiseks juhul, kui ta tuvastab, et see, et kohustus tõendada hulgimüüjate-turustajate ülemäärase hüvitise andmist ning seega seda, et otsemüügi maks kujutab endast riigiabi, lasub sellisel farmaatsialaboratooriumil nagu Boiron, võib sellise tõendamise muuta võimatuks või ülemäära raskeks eelkõige seetõttu, et tegemist on andmetega, mida laboratooriumi käsutuses olla ei saa, kasutama kõiki siseriikliku õigusega talle võimaldatud menetluslikke abinõusid, mille hulka kuulub ka vajalike uurimistoimingute määramine, sh võimalust kohustada menetluspoolt või kolmandat isikut esitama mõnd akti või dokumenti.

56 Eeltoodut arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et ühenduse õigusega ei ole vastuolus selliste siseriiklike õigusnormide kohaldamine, mille kohaselt sellise

kohustusliku makse nagu Code de la Sécurité sociale artiklis 245-6-1 ettenähtu tagastamine on seatud sõltuvusse sellest, et tagastamise nõude esitaja tõendab, et tulu, mida hulgimüüjad-turustajad on saanud seeläbi, et nad ei ole kohustatud seda maksu tasuma, ületab lisakulutused, mida nad on teinud neile siseriiklike õigusnormidega pandud avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks, ning et vähemalt üks Altmarki tingimustest ei ole täidetud.

57 Igal juhul peab siseriiklik kohus tõhususe põhimõtte järgimiseks — juhul, kui ta tuvastab, et see, et kohustus tõendada hulgimüüjate-turustajate ülemäärase hüvitise andmist ning seega seda, et otsemüügi maks kujutab endast riigiabi, lasub sellisel farmaatsialaboratooriumil nagu Boiron, võib sellise tõendamise muuta võimatuks või ülemäära raskeks eelkõige seetõttu, et tegemist on andmetega, mida laboratooriumi käsutuses olla ei saa — kasutama kõiki siseriikliku õigusega talle võimaldatud menetluslikke abinõusid, mille hulka kuulub ka vajalike uurimistoimingute määramine, sh võimalust kohustada menetluspoolt või kolmandat isikut esitama mõnd akt või dokumenti.

Kohtukulud

58 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

1. **Ühenduse õigust tuleb tõlgendada nii, et farmaatsialaboratooriumil, kes on kohustatud tegema makseid vastavalt 19. detsembri 1997. aasta seaduse**

nr 97-1164 sotsiaalkindlustuse rahastamise kohta 1998. aastaks, artiklile 12, on õigus toetuda sellele, et hulgimüüjate-turustajate mittemaksustamine selle maksuga kujutab endast riigiabi, kui ta taotleb maksuna tasutud summadest selle osa tagastamist, mis vastab hulgimüüjate-turustajate poolt alusetult saadud majanduslikule soodustusele.

2. **— Ühenduse õigusega ei ole vastuolus selliste siseriiklike õigusnormide kohaldamine, mille kohaselt sellise kohustusliku makse nagu nimetatud seaduse nr 97-1164 artiklis 12 ettenähtu tagastamine on seatud sõltuvusse sellest, et tagastamise nõude esitaja tõendab, et tulu, mida hulgimüüjad-turustajad on saanud seeläbi, et nad ei ole kohustatud seda maksu tasuma, ületab lisakulutused, mida nad on teinud neile siseriiklike õigusnormidega pandud avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks, ning et vähemalt üks 24. juuli 2003. aasta kohtuotsuses C-280/00: Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg määratletud tingimustest ei ole täidetud.**

— Igal juhul peab siseriiklik kohus tõhususe põhimõtte järgimiseks — juhul, kui ta tuvastab, et see, et kohustus tõendada hulgimüüjate-turustajate ülemäärase hüvitise andmist ning seega seda, et otsemüügi maks kujutab endast riigiabi, lasub sellisel farmaatsialaboratooriumil nagu Boiron, võib sellise tõendamise muuta võimatuks või ülemäära raskeks eelkõige seetõttu, et tegemist on andmetega, mida laboratooriumi käsutuses olla ei saa — kasutama kõiki siseriikliku õigusega talle võimaldatud menetluslikke abinõusid, mille hulka kuulub ka vajalike uurimistoimingute määramine, sh võimalust kohustada menetluspoolt või kolmandat isikut esitama mõnd akti või dokumenti.

Allkirjad